

Lapsen kasvaminen ja kasvuhormoni

Opas kasvuhormonihoidosta lapsille ja vanhemmille

Sisällys

Lapsen kasvu ja kasvuhormoni.....	4
Kasvuhormonihoito	6
Lääkkeen antaminen	8
Kasvuhormonin saa apteekista.....	9
Todistukset ulkomaanmatkaa varten	10
Kasvuhormonin käyttö muiden lääkkeiden kanssa ja muiden sairauksien yhteydessä.....	10

Lukijalle

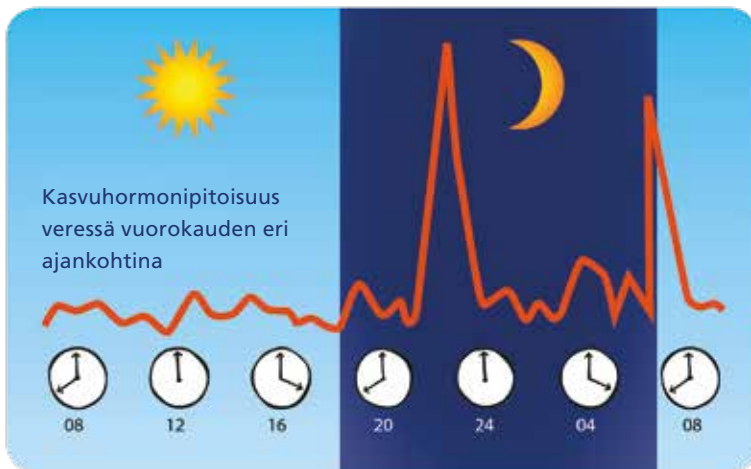
Tämä opas on tarkoitettu lapsille, lasten vanhemmille ja läheisille antamaan tietoa kasvuhormonihoidosta. Oppaassa kerrotaan yleisluontoisesti kasvusta, kasvuhormonista ja kasvuhormonivajeen hoidosta. Kasvun hidastumisen syyt selvitetään lääkärin määräämien tutkimusten avulla. Tulosten perusteella lääkäri arvioi kasvuhormonihoidon tarpeen.

Lapsen kasvu ja kasvuhormoni

Tavallisesti lapset perivät vanhempiensa kasvuominaisuudet. Lapsi kasvaa noin kahden vuoden iästä aina murrosiän alkuun keskimäärin noin 6 cm vuodessa. Yleensä kasvu etenee johdonmukaisesti lapsen omalla kasvukäyrällä, poikkeavan kasvun syyt selvitetään lääkärin tutkimuksissa.

Lapsen kasvu voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Kahtena ensimmäisenä vuonna tapahtuva voimakas kasvu on erittäin kiinteässä yhteydessä ravitsemukseen. Seuraavat noin 10 vuotta kasvu riippuu hyvin paljon kasvuhormonin tuotannosta. Kasvuhormonin eritysväheneminen hieman lapsen ensimmäisinä elinvuosina, mutta pysyy kuitenkin runsaana koko lapsuuden ajan, kunnes se saavuttaa huippunsa murrosiän kasvupyrähdyksen kohdalla. Kun kasvu murrosiän jälkeen loppuu, kasvuhormonin eritysväheneminen asteittain jää alhaisemmalle tasolle.

Kun olemme saavuttaneet täyden pituutemme, elimistön kasvuhormonituotanto vähenee. Se ei kuitenkaan lopu kokonaan, koska kasvuhormoni on edelleenkin tärkeä solujen toiminnan ja yleisen hyvinvointimme kannalta.

Yksi pituuskasvun hidastumisen syistä on kasvuhormonin puute tai vajaakeritys. Joillakin lapsilla taas saattaa olla jokin muu sairaus, joka estää heitä kasvamasta normaalisti. Siksi on tärkeää, että kasvun hidastumisen syyt selvitetään.

Kasvuhormoni on aivoissa sijaitsevan aivolisäkkeen tuottama proteiini eli valkuaisaine. Aivoissa sijaitseva hypotalamus huolehtii siitä, että aivolisäke tuottaa kasvuhormonia ja erittää sitä verenkiertoon. Aivolisäke tuottaa kasvuhormonia eniten yöllä ja nukkuessa.

Kuten nimestä voidaan päätellä, kasvuhormoni on tärkeä kasvun kannalta, mutta sillä on muiden hormonien kanssa suuri vaikutus myös ihmisen hyvinvointiin. Lisäksi kasvuhormoni vaikuttaa lihaksiston kehittymiseen ja rasvan hajoamiseen elimistössä.

Kasvuhormoni ei ole ainoa lapsen kasvua ohjaava tekijä. Monet muut hormonit, terveellinen ruokavalio ja hyvinvointi tukevat lapsen kasvua ja kehitystä.

” Lapsen sanomaa: Äiti, laitetaan taas se mahtava taikapiikki. ”

Kasvuhormonihoito

Kasvuhormonihoito aloitetaan aina vasta tutkimusten jälkeen. Lapsen kasvua, kehitystä ja kasvuhormonihoidon vaikuttavuutta seurataan säännöllisillä vastaanottokäynneillä koko hoidon ajan. Kasvuhormoniannoksen riittävyttä tarkistetaan säännöllisesti. Aloitushetkellä lääkäri määrää annoksen lapsen painon mukaan ja annosta säädellään kasvun edetessä. Verikokeiden avulla saadaan tietoa hormonipitoisuuksista ja muista hoidon kannalta merkittävistä veriarvoista.

Kasvuhormonia valmistetaan biosynteettisesti. Hormoni on vaikutuksiltaan samanlaista kuin oman kehon tuottama kasvuhormoni.

Koska kasvuhormoni on proteiini, sitä ei voi antaa suun kautta nautittavana nesteenä tai tablettina, koska vatsahappojen entsyymit hajottaisivat sen. Kasvuhormoni annetaan kerran vuorokaudessa pistoksena ihon alle. Pistokset annetaan iltaisin, jotta kasvuhormonihoito muistuttaisi mahdollisimman paljon kehon omaa yöllistä kasvuhormonituotantoa.

Saatavilla on useita erilaisia kasvuhormonivalmisteita, joista osa liuotetaan jauheesta käyttöliuokseksi ja osa on valmiina liuoksena. Eri valmisteiden säilytyksessä on myös eroja, ne säilytetään joko huoneenlämmössä tai jääkaapissa. Kasvuhormonivalmiste on suojattava liialliselta kuumuudelta ja jäätymiseltä, sillä sen teho ja koostumus voi muuttua. Sairaanhoidtaja ohjaa hoidon toteuttamiseen liittyvissä asioissa.

Kasvuhormonihoidon vaikutusta lapsen kasvuun ei ole nähtävissä heti hoidon alkuvaiheessa, vaan usein vaikutukset alkavat näkyä vasta kuuden kuukauden kuluttua. Tästä on hyvä puhua myös lapsen kanssa.

Kasvuhormonihoidon aloittamisen jälkeen kasvu on nopeinta ensimmäisenä hoitovuotena, koska keho pyrkii korjaamaan lapsen kasvuhormonivajetta. Tämän jälkeen kasvunopeus tasaantuu, silti kasvussa on yksilöllisiä eroja. Kasvuhormonihoidolla on muitakin vaikutuksia kuin pelkkä kasvun nopeutuminen. Hoito vaikuttaa rasva- ja lihassolujen jakautumiseen, jolloin rasvasolujen määrä vähenee ja lihassolujen määrä kasvaa.

Kasvuhormonihoito jatkuu yleensä niin kauan kuin kasvua on todettavissa. Kasvua arvioidaan säännöllisillä mittauksilla sekä määrittelemällä luustoikä kädestä otettavan röntgenkuvan avulla.

Kasvuhormonihoito on hyvin siedetty lääkehoito. Haittavaikutukset ovat harvinaisia. Mikäli lapsen voinnissa ilmenee merkittäviä muutoksia, tulee ottaa yhteyttä hoitavaan lääkäriin tai sairaanhoitajaan.

Lääkkeen antaminen

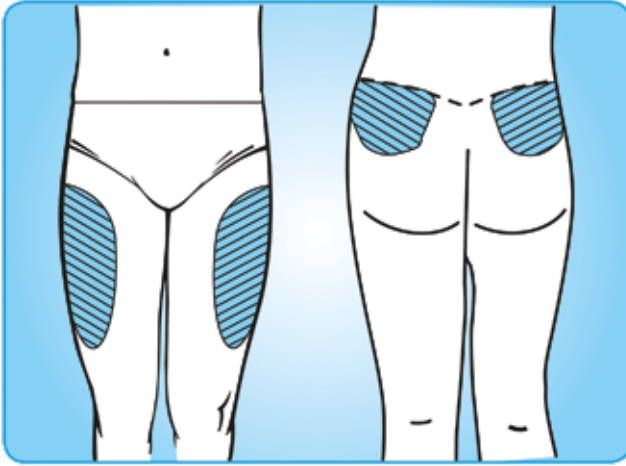
Kun hoito aloitetaan, sairaanhoitaja ohjaa kasvuhormonihoidon toteuttamisen. Kasvuhormonin pistämistä harjoitellaan vastaanotolla niin kauan, kunnes tunnette osaavanne toteuttaa hoitoa turvallisesti.

Seuraavilla sivuilla on kasvuhormonihoitoon liittyviä yleisiä käytännön ohjeita. Pienille lapsille vanhemmat pistävät kasvuhormonin, mutta usein kouluikäinen lapsi haluaa osallistua lääkkeen antamiseen tai pistää jo itse.

Paras ajankohta pistämiselle on illalla, ennen nukkumaanmenoa, jotta pistoksen antamisesta tulisi hampaidenpesua muistuttava iltarutiini. Näin pistoksen antaminen on helpompi muistaa. Kasvuhormonihoito pyritään antamaan mahdollisimman säännöllisesti. Yksittäisen pistoksen unohtaminen ei vaikuta kasvuun, mutta usein unohtuva pistos häiritsee kasvuprosessia. Kysy tästä lisäohjeita lääkäriltä tai sairaanhoitajalta.

Pistos annetaan yleensä reiden alueelle tai pakaraan. Kasvuhormonipistos annetaan ihonalaiseen rasvakudokseen, josta se imeytyy verenkiertoon. Joskus pistoskohtaan saattaa syntyä pieni mustelma, joka johtuu siitä, että neula on osunut pieneen hiussuoneen. Jos ihon alle syntyy pieni paukama, pistos ei ole mennyt tarpeeksi syvälle. Pistoskohtaa tulee vaihtaa päivittäin.

*” Neulat ovat niin ohuita, ettei pistäminen satu lainkaan.
Noin 13-vuotias pystyy hoitamaan pistämisen itse.
Kun kasvuhormonihoidosta ei tehdä perheessä sen
suurempaa numeroa, ei päivittäistä pistämistä jaksakaan
harmitellakaan . ”*

Pistoskohtaa ei tarvitse desinfioida, päivittäinen suihku on riittävän puhtauden tae. Hyvä käsihygienia on kuitenkin tärkeää lääkettä käsiteltäessä.

Kädet pestään ennen pistoksen antamista. Neula vaihdetaan uuteen jokaisella pistoskerralla.

Kasvuhormonin saa apteekista

Kasvuhormonihoito kuuluu Kelan korvaamiin hoitoihin. Lääkäri kirjoittaa B-lausunnon korvauksen hakemista varten. Kasvuhormonihoito voidaan aloittaa Kelan myöntämän korvauksen jälkeen. Lääkäri kirjoittaa e-reseptin ja potilas hakee lääkkeen apteekista. Tarkistakaa aina apteekissa asioidessanne Kelan korvattavuuden voimassaoloaika. Lääkäri uusii reseptin kontrollikäynnin yhteydessä. Muistakaa ottaa resepti mukaan vastaanotolle.

Todistukset ulkomaanmatkaa varten

Matkustettaessa ulkomaille lapsella on oltava todistus, josta käy ilmi, että hän saa kasvuhormonihoitoa. Tällöin kasvuhormonivalmisteet ja välineet voidaan kuljettaa ja säilyttää turvallisesti matkan ajan käsi-matkatavaroissa. Ottakaa hyvissä ajoin yhteyttä sairaanhoitajaan, jotta hän voi toimittaa teille todistuksen siitä, että lapsenne käyttää kasvuhormonia.

Kasvuhormonin käyttö muiden lääkkeiden kanssa ja muiden sairauksien yhteydessä

Kortisonihoito saattaa estää kasvua ja siten vähentää kasvuhormonihoidon pituuskasvua edistävää vaikutusta. Myös muut hormonihoidot (esim. sukupuolihormonit ja kilpirauhashormoni) saattavat vaikuttaa kasvuun. Tavalliset allergialääkkeet tai antibiootit eivät estä kasvuhormonin käyttöä. Muilla lääkkeillä ja kasvuhormonilla ei ole yhteisvaikutuksia eivätkä tavalliset sairaudet, kuten influenssa tai vilustuminen ole este kasvuhormonihoidolle.

Lastanne hoitavalta lääkäriltä ja sairaanhoitajalta saatte tietoa hoitoon liittyvistä asioista ja opastusta yksilöllisen hoidon toteuttamiseen.

”Kasvuhormonikynä on helppokäyttöinen, neulat ohuita, käytön oppii helposti ja lapsi tottuu nopeasti pistoksiin.”

novoInfo
novonordisk.fi

Novo Nordisk Farma Oy
Puh. 020 762 5300
www.novonordisk.fi

FI22GH00009 1/2022